

Taalainmaalle!

Muutaman väli vuoden jälkeen **Raision ja Naantalın Pohjola-Norden yhdistyksen** matkasuunnitteluryhmässä ruvettiin miettimään matkan tekemistä loppukesästä 2022. Moni jäsen oli iloinen, yksi sanoi olevansa valmis lähtemään minne vain, ja ilmoittatui samantien puheenjohtajalle. Ja kun matkan kohde saatiin kuulla, matka täytyikin äkkiä. Kohde oli Taalainmaa. Innostuin valtavasti, se oli minulle tuntematon osa Ruotsia. Taalainmaan hevonen on seissyt meillä hyllyssä vuosikymmeniä, mutta arvasin että Taalainmaalta löytyy paljon muutakin. Ja oikein arvasin.

Päätinkin kirjoittaa pienen jutun siitä mitä näin, kuulin ja koin matkan aikana. Tämä on siis yhden tyytyväisen matkalaisen pieni muistelo.

Sunnuntaina 14.08.2022 saimme nousta kuljettaja Miikka Laaksosen bussin kyytiin . Vanhan ja hyväksi koetun tavan mukaisesti astuimme laivaan Naantalissa, Finnlinesin Euroalink vei meidät mukavasti Kapellskäriin. Aamulla bussiin nousi myös oppaamme Astrid Talumaa ja edessä odotti 900 km:n matka. Olin ennenkin ollut Leena Kortosalon, Jyrki Aaltosen ja Jaakko Savirannan työryhmän reissuilla ja odotin tulevia päiviä innolla.

Opas kertoi mielenkiintoisia asioita viikinkiajasta 1000-luvulla ja tuli koulu aika mieleen kun hän kertoi Hastingin taistelusta vuonna 1066 ja sen merkityksestä. Hän kertoi paljon viikinkien matkoista ja elämästä, sekä painotti ettei silloisen viikinkikypärän vakiovarusteisiin kuulunut sarvia.

Matka jatkui ja ohitimme meille tärkeän Finstan joka liittyy läheisesti pyhään Birgittaan. Tällä kertaa jäi Uppsala, Vanha Uppsala ja Moran kivet, keskiaikainen kuninkaanvaalipaikka näkemättä. Oppaan kertomusten perusteella tuli selväksi että Uppsala on historiansa vuoksi ihan oman matkan arvoinen paikka.

Me jatkoimme E-4-tietä pitkin kohti Gävleä, jossa on tärkeä satama ja teollisuuskeskus. Monelle kaupunki on tuttu huono-onnisesta olkipukistaan.

Illaksi piti päästä Faluniin, mutta ennen sitä kävimme Carl Larssonin viehättävässä kotitalossa, Lilla Hyttäs. Larssonin tuttujen kuvien kohteet löytyivät hänen kauniissa kodissaan ja puutarhassaan. Ympäristö oli hurmaava, Toftan järvi ja kaunis kirkko.

Falun on tunnettu talviurheilukeskus, mutta nyt tuli myös Falukorv ja Faluröd selvitettyiksi. Falunissa on myös ollut maailman vanhimpia kaivoksia, Stora Kopparberg, perustettu tuhat vuotta sitten. Sittenmin kaivos oli ehtynyt ja yrityksestä tullut metsäteollisuuden Stora ja yritys yhdistynyt Ensoon, syntyi Stora Enso.

Falunissa aamu valkeni kauniina ja me matkasimme Nussäsiin ja Taalainmaan hevostehtaalle. Taalainmaalla oli ollut huonekaluteollisuutta ja sen sivutuotteena ruvettu veistämään puuleluja ja näin syntyi Taalainmaan hevonen, joka jopa seisoi New Yorkin kansainvälisten messujen aikana vuonna 1939 Ruotsin osaston edessä. Nykyään sen tuntevat kaikki.

Ajon aikana Jaakko Saviranta kertoi loistavalla tavallaan Siljanjärven syntymästä ja Siljan Ringistä, Boda-Orsa-Mora. Noin 370 miljoona vuotta sitten siellä oli sattunut iso tömähdyks. Silloin putosi taivaalta valtava kivi, sen halkasija oli 52 km. Kun tämä törmäsi maahan

tislaantui öljyä kallioreikiin ja vieläkin on toiveita saada porata ja löytää öljyä ja luonnonkaasuja. Myös sinkkiä, kuparia ja lyijyä on toivottu löytyvän. Tömähdyksessä nousi kalkki kuin valliksi kraaterin ympärille ja näin saatiin rehevä hyvä maaperä joka on rikastuttanut seutua.

Näillä mailla elivät myös kaskisuomalaiset, metsäsuomalaiset (svedjefinnar, skogsfinnar). Kustaa Vaasan poika Kaarle, myöhemmen Kaarle IX, sai 1500- luvulla herttuakunnakseen keskiruotsin erämaat. Hän lupasi 7 verovapaata vuotta jokaiselle joka rupeaa asuttamaan ja viljelemään aluetta. Sinne lähti paljon väkeä itäsuomesta. Alku meni hyvin, mutta sitten alkoi Ruotsin suurvalta-aika ja kaivoksiin tarvittiin hiiltä. Kaskeaminen katsottiin kilpailevaksi toiminnaksi ja kuningatar Kristiina kielsi luvatta metsissä asumisen, rajoitti kaskenpolttoa ja lopuksi jopa suomenkielen puhumisen. Metsäsuomalainen kulttuuri on kiinnostanut tutkijoita kauan ja varsinkin Carl Axel Gottlundin päiväkirjat 1800-luvun alkupuolelta on antanut arvokasta tietoa. Osa kovia kokeneista metsäsuomalaisista lähti Delawareen ja jatkoi kaskenpolttamista siellä. Siellä elää paljon heidän jälkeläisiään jotka tekevät matkoja mm. Savoan tutustua juuriinsa. Myös Ruotsissa elää tietenkin paljon kaskisuomaisten jälkeläisiä, ja on tieto, että kruunuprinsessa Victorian puoliso prinssi Daniel on metsäsuomalaisen jälkeläinen. Näinhän minä mielenkiinnolla odotan että Estelle astuu Ruotsin valtaistuimelle.

Sitten olikin jo aika tutustua Anders Zornin kotitaloon ja Zorn-museoon. Tottakai tiesin taiteilijan nimen ja monet hänen töistään, mutta vähän tiesin taiteilijasta, sen sain nyt huomata. Hänen äitinsä oli köyhän maanviljelijän tytär ja isä rikas panimomestari Wurzburgista. He eivät avioituneet mutta Zorn sai isänsä nimen. Anders Zorn ei koskaan tavannut isäänsä. Anders Zorn oli paljon ulkomailla mutta palasi Ruotsiin Moraan. Hän asettui sukunsa vanhaan mökkiin ja laajensi sitä vuosien kuluessa. Hän rakasti kotiseutuaan ja oli siellä erittäin pidetty. Zorn oli jo eläessään erittäin suosittu taitelija myös Ruotsin ulkopuolella, arvostettu muotokuvien tekijä.

Anders Zorn oli kilpailuhenkinen ja hyvin urheilullinen. Hän järjesti monenlaisia kilpailuja, mm hiihtokilpailuja. Ruotsissa on kerrottu monta tarinaa kuningas Kustaa Vaasan paosta 1520-luvulla. Anders Zorn ihaili Kustaa Vaasaa ja taulussa En flykting hän kuvaa kuningasta pakomatalla Norjaan. Taustalla näkyy paikka jossa Zornin järjestämät Kirkkohiihdot pidettiin, ja jonka myös kuuluisa Vasaloppet ohittaa.

Ennen käyntiä Leksands knäckebrödsfabrikenin myymälään ehdittiin vielä Axel Munthen kotimuseoon. Tämä lääkäri, psykiatri ja kirjailija oli kansainvälinen persoona. Häntä kiinnosti niin luonto kuin ihmiset ja hänen tiedetään auttaneen köyhiä vastaanotollaan ilmaiseksi.

Antoisan päivän kruunasi katkarapuristeily Siljanjärvellä. Laivan nimi oli Gustav Vasa. Onneksi kävimme myös Falunissa Dalarnas Museumissa. Se on monipuolinen museo jossa mielestäni ehdottomasti kannattaa käydä.

Ja sitten pääsin myös katsomaan Falunin kaivosta. Stora Kopparbergin kaivosyhtiö on luultavasti maailman vanhimpia kaivosyhtiöitä. Keskiajalla kaivos tuotti 2/3-osaa Euroopan kuparituotannosta. Ruotsissa on pitkä kaivosperinne ja maassa on ollut toistatuhatta kaivosta joista maa on saanut rikkauksia. Mutta nyt on vain 15 toimivaa. Taalainmaan ainoa toimiva kaivos on Garpenberg Hedemorassa. Se on moderni kaivos josta löytyy sinkkiä, lyijyä, hopeaa, kuparia ja kultaa.

Falunin kaivos oli valtava näky. Kaivoksessa oli vesipyörä joka piti pumput käynnissä ja veden saannin varmistamiseksi padottiin pieniä järviä ja kaivettiin kanavia. Ne ovat nykyisin vaellusreittejä. Kaarle XI pyysi Christopher Polhemin modernisoimaan Falunin kaivoksen. Kaivosalue on Unescon maailmanperintökohde.

Matkalla Sigtunaan saimme Avestassa nähdä kuuluisan maailman suurimman Taalainmaan hevosen.

Sigtuna on Raision vanha ystäväkuntakaupunki ja kuin suoraan Elsa Beskowin sadusta. Ei ihme, että siellä on Tant Bruns kaffestuga ja Farbror Blås hus. Sigtunaa pidetään Ruotsin vanhimpana kaupunkina ja sen perusti Erik Seger. Se oli viikinkien kaupunki, siellä on viikinkiajan katuverkosto ja kaupungin halki menee edelleen maan vanhin katu Stora gatan. Kaupunki on erittäin kaunis ja idyllinen, se pitää nähdä ja kokea. Viehättävä yksityiskohta on Ruotsin pienin raatihuone. Kaupungilla on rikas historia ja siellä on ollut luostari.

Sigtunakäynnin jälkeen oli aika lähteä kotiinpäin. Lähdettiin kohti Tukholmaa ja ohjelmassa oli Millesgården. Se on kuvanveistäjä Carl Millesin vanha kotitalo ja ateljee. Ihailin upeita veistoksia ja tein päätöksen: Tänne tulen toistekin ja suosittelen muille. Upea kokemus. Upea paikka.

Kaupunkikiertoajelun jälkeen oli aika mennä satamaan ja tällä kertaa astua laivaan Viking Glory.

Meitä oli 36 matkalaista, mukavia hyväntuulisia matkakavereita, todella ystävällinen humoristinen kuljettaja ja osaava miellyttävä opas. Mainiona lisänä oli Jaakko Savirannan selkeät tietoisuudet. Minusta todella onnistunut reissu. Yhdistyksen matkaryhmä oli taas onnistunut matkatoimisto Kon-Tikin kanssa suunnittelemaan hyvän matkan.

Lena Backman